

KOSOVA- PRİZREN BÖLGESİ TURİZMİNİN SWOT ANALİZİ¹

SWOT ANALYSIS OF TOURISM IN KOSOVO-PRIZREN REGION

Zafer YILDIZ², Dilek MEMİŞOĞLU³, Ayşe DURGUN KAYGISIZ⁴

Öz

Bağımsızlığını yakın bir tarihte kazanmış olan Kosova, ekonominin birçok alanında olduğu gibi turizm sektöründe de yapılanmasını tam anlamıyla gerçekleştirememiştir. Bu konudaki yapılanmasını tamamlayabilmek için ciddi anlamda desteğe, bilgiye ve yönlendirmeye ihtiyacı bulunmaktadır. Kosova-Prizren bölgesi de sahip olduğu alternatif turizm kaynakları ile ülkenin önemli turizm varlıklarının ve potansiyelinin olduğu bir bölgedir.

Bu çalışmada Kosova-Prizren bölgesi turizminin SWOT analizi yapılmış ve bulgular ortaya koyulmuştur. Çalışmanın analizi Prizren bölgesinde gerçekleştirilen anket çalışmasına ve bölge yetkilileri ile yapılan beyin fırtınası yöntemine göre elde edilen verilere dayanmaktadır.

Çalışmada öncelikli olarak Kosova-Prizren bölgesi hakkında genel bir bilgi verilmiştir. Ardından Prizren bölgesindeki mevcut turizm arz potansiyellerinden bahsedilmiştir. Son olarak da elde edilen veriler doğrultusunda bölgenin SWOT analizi çıkartılarak çalışma tamamlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Kosova, Prizren, turizm, SWOT analizi.

Abstract

Kosovo gained independence in the near future and as in many areas of the economy it could not literally perform structuring in the tourism sector. In order to complete the settlement on this issue the country needs support, information and guidance seriously. In this sense, Kosovo-Prizren region is an area where has the country's major tourism potential and assets by owned alternative tourism resources.

In this study SWOT analysis of tourism in Kosovo-Prizren has performed and the findings have been revealed. The study analysis is based on the survey conducted in the Prizren region and on the data obtained after brainstorming with the region authorities.

In the study primarily general information about Kosovo-Prizren region is given. Then, the supply of existing tourism potential in the Prizren region is discussed. Finally, the study was completed through the SWOT analysis of the region in accordance with the data obtained.

Keywords: Kosovo, Prizren, tourism, SWOT analysis.

¹ Bu çalışma Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi bünyesinde yapılan 2662-M-10 numaralı münferit projeden yararlanılarak yapılmıştır.

² Yrd. Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, zaferyildiz@sdu.edu.tr

³ Yrd. Doç.Dr. İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi, dilek.memisoglu@ikc.edu.tr

⁴ Yrd. Doç.Dr. Süleyman Demirel Üniversitesi, aysedurgun@sdu.edu.tr

1.GİRİŞ

Turizm sektörü, tüm dünyada her geçen gün hızla değişen, kendini yenileyen ve sürekli gelişen bir sektör haline gelmiştir. Dünya Turizm Örgütü verileri de bu durumu destekler niteliktedir ve önümüzdeki 20 yıl içinde turizm sektöründeki hızlı değişim ve gelişim sürecinin devam edeceği öngörülmektedir. Turizm sektörüne gösterilen ilgi, sahip olduğu ekonomik ve sosyal etkiler nedeniyle her geçen gün artmaktadır. Özellikle az gelişmiş ekonomilerde, ekonomik ve sosyal kalkınma için ihtiyaç duyulan kaynakların sağlanması açısından turizm gelirleri büyük önem arz etmektedir. Bir ülkede turizm sektörünün gelişmesi, sadece söz konusu turizm bölgesinde ortaya çıkaracağı ciddi ekonomik katkı ile sınırlı kalmayacaktır. Bunun yanında sosyo-kültürel değişimi etkileyecek, ekonomik refahın halk kitlelerine yayılmasına yardımcı olacak, turizmle ilgili/ilişkili diğer sektörleri tetikleyecek ve ülke tanıtımında öncü bir rol üstlenecektir. Bu yönden değerlendirildiğinde turizm sektörüne yapılan yatırımlar çarpan etkisiyle diğer sektörleri de etkileyecektir.

Kosova-Prizren Bölgesi 2008 yılından beri bağımsız olarak ekonomik gelişmesini sürdürmektedir. Kosova ekonomisi incelendiğinde, birçok üründe dışa bağımlı bir ülke olduğu görülmektedir. Buna karşılık Kosova-Prizren Bölgesinde var olan turizm potansiyeli sayesinde, girdi açısından dışa bağımlılık söz konusu değildir. Bu sebeple sektör var olan kaynaklarla kalkınmanın öncüsü olabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı da Prizren bölgesinin turizm potansiyellerini ortaya koyarak, sektörün güçlü ve zayıf yönleri ile fırsatları ve tehditlerini belirlemektir. Ayrıca bu analiz sayesinde, ekonominin diğer sektörlerinde çok fazla varlık gösteremeyen bu bölgenin turizm sektöründe nerede olduğunun ortaya koyulması amaçlanmaktadır. Böylece turizm sektörünün ülke kalkınmasına ne oranda katkı sağlayabileceği belirlenmeye çalışılacaktır.

1.1. Kosova Hakkında Genel Bilgi

Balkanların merkezinde bulunan bu ülke bağımsızlığını 2008 yılında kazanmıştır. Makedonya, Sırbistan, Karadağ ve Arnavutluk komşu ülkeleridir. Üç tarafı dağlarla çevrili olan Kosova'nın, topraklarının %52'si tarıma elverişli iken, %39'u dağlık alandır. Dağların yüksekliği, 2000 ila 2500 metreye kadar çıkabilmektedir. Makedonya sınırı boyunca Shar Dağları uzanmaktadır ve burada çoğunlukla kış turizmi yapılmaktadır. Güneybatısında Arnavutluk Alpleri, kuzeyinde ise Kopaonik Dağları yükselmektedir (KTO, 2009). Nüfusun yaklaşık üçte biri 15 ve 15 yaşın altında olup, %7,8'i ise 65 ve 65 yaş üstünde bulunmaktadır. Bu oranlarla Kosova; Avrupa'nın en genç nüfusa sahip ülkesi olarak nitelendirilmektedir. (<http://www.ibp.gov.tr/pg/section-pg-ulke.cfm?id=Kosova#raporlar>). Bu potansiyele karşılık Kosova istihdam piyasası açısından işsizlik oranlarının yüksek olduğunu ifade etmek mümkündür. Kosova İstatistik Kurumu verilerine göre 2008 yılı için işsizlik oranı %40'tır. İşsizliğin en yoğun olduğu bölgelerden birisi %17,1 ile Prizren'dir (<http://www.kt-to.org/>, 2013).

2009 yılı Ocak-Haziran ayı verileri itibari ile Kosova'da çalışan nüfusun %34,8'i ticaret sektöründe, %16,6'sı üretim sürecinde, %11,4'ü hizmet sektöründe (hotel/restoran) ve %9,3'ü de inşaat sektöründe yer almaktadır. Kosova'da toplam işsizlik oranı içinde iş arayanların %59,3'ünü vasıfsız işgücü oluşturmaktadır. Hem işsizlik oranının yüksek olması hem de vasıfsız işgücünün ciddi sayılarda olması işgücü maliyetlerinin düşük olmasına yol açmaktadır (<http://www.kt-to.org/>, 2013).

Kosova ekonomisinin önemli oranda ticarete ve hizmet sektörüne dayandığı görülmektedir. Milli gelirin %60'ını hizmet sektörü, %20'sini tarım sektörü ve %20'sini de sanayi sektörü oluşturmaktadır. Kosova'da kişi

başına düşen milli gelir 2500 dolardır. Bu rakamla Kosova, Avrupa'nın en fakir ülkesi konumundadır (<http://www.kt-to.org/>, 2013).

1.2. Prizren Bölgesi Alternatif Turizm Arz Potansiyeli

Türk ve Osmanlı eserlerinin bulunduğu Prizren Bölgesi, Kosova'nın kültür başkenti olarak tanımlanmaktadır. Aynı zamanda üç ayrı dini simgeleyen Sinan Paşa Cami, Aziz Djordje Ortodoks Kilisesi ve Yardımsever Ana Katolik Katedrali de bölgede varlığını sürdürmektedir (Prizren, 2011: 10).

Kosova bölgesinde Endüstri Müdürlüğü (department) altında bulunan turizm bölümü (divisional) turizm konularıyla ilgilenen temel kurumdur. Buna ek olarak Prizren Belediyesinde bölgesel ve yerel düzeyde sürdürülebilir turizmin gelişimine destek Turizm ve Ekonomi Gelişim Müdürlüğü bulunmaktadır. Özel sektörde ise Kosova Turizm Derneği (KOTAS), Kosova Alternatif Turizm Derneği (KATA) ve Kosova Turizm Otelleri ve Restoranları Birliği (TAK) turizm sektörüne destek vermektedir.⁵

Prizren bölgesinde 18 adet hotel, 17 adet motel bulunmaktadır. Kosova için 2005-2011 yıllarını kapsayan turizm stratejisi hazırlanmıştır. Bunun yanında 2011-2020 yıllarını kapsayan sürdürülebilir turizm içerikli bir başka turizm stratejisi de bulunmaktadır. Bu doğrultuda, turizm Kosova ekonomisi için sektör olarak kabul edilmiş, tanıtıma yönelik promosyon malzemeleri hazırlanmış, web siteleri ve bloglar oluşturulmuş, fuarlara katılarak projeler hazırlanmış ve diğer ülkelerle işbirliği yapılmıştır. Hazırlanan bu stratejide tam olarak sektörün GSMH'ye katkısı hesaplanamasa da %10-12 civarında olduğu belirtilmektedir. Ayrıca Turizm ve konaklama sektörü, 2010 yılında yaklaşık 5.000 kayıtlı işletme ile sektörün en büyük iş motoru ve ekonomik anahtarı olarak görülmektedir (MTI, 2010: 12).

Birçok turizm türünün yapılabildiği bölgenin turizm değerleri aşağıda sıralanmıştır:(<http://http://prizren360.com/tr/what-to-visit/rekreasyon>, 2013).

1.3. İnanç Turizmi Olanakları

Camiler: Şehrin merkezinde ve yakın çevresinde İslam mimarisini temsil eden birçok cami bulunmaktadır. Bu camiler, Sinan Paşa Cami, Kırık Cami (Namazgah), Suzi Cami, Emin Paşa Cami, Müderris Ali Efendi Cami, Gazi Mehmed Paşa Cami, Sarachane Camisi-KukliBeg Cami, Ilijaz Kuka Cami, Hz. Osman Cami, Hazreti Ebu Bekir Cami (Tuzsus), Katip Sinan Camisidir. Bunların içerisinde en önemli olanları, 1615 yılında Sinan Paşa tarafından inşa edilen ve şehrin tam merkezinde, Akdere Nehri'nin yanında yer alan Sinan Paşa Cami (EUred, 2012:19) ile 1455 yılında Osmanlı Devleti'nin Prizren'i ele geçirmesinden sonra Fatih Sultan Mehmet'in kumandanı tarafından inşa edilen ve Namazgah olarak da bilinen Kırık Cami'dir.

Kiliseler: Shen Premtes Levsika Kilisesi, (Cuma Cami) St.Corc ve Runoviç Klisesi, St. Prena Klisesi, Kutsal Pazar Kilisesi, Shen Spas Kilisesi, bölgedeki önemli kiliselerdir.

1.4. Kültür ve Tarih Turizmi Olanakları

Taş Köprü: Şehrin tam ortasından geçen Akdere Nehri'nin üzerinde kurulu olan Taş Köprü'nün kim tarafından yapıldığı bilinmemekle birlikte, XV. yy.'ın sonunda yapıldığı tahmin edilmektedir.1979 yılında sel nedeniyle yıkılan köprü 1982 yılında şehir için önemi büyük olduğundan dolayı tekrardan inşa edilmiştir. Ayrıca bu yıl Bursa Büyükşehir Belediyesi tarafından köprünün ışıklandırılması yapılmıştır.

Şadırvan: Kuzey kısmında Taş Köprü, doğu kısmında Sinan Paşa Cami, güney batı kısmında Aziz Corc Kilisesinin bulunduğu çarşı meydanıdır. Günümüzde de önemli bir merkez konumunda olan bu alanda

⁵ Bağımsızlığını yakın zamanda kazanan bir ülke olduğu için kamu kurumları tam olarak gelişmemiş ve etkinleştirilmemiştir. Bu sebeple turizm sektöründe kesin ve güncel sayısal verilere ulaşmak mümkün olamamaktadır.

bulunan Şadırvan Çeşmesi, dini hoşgörüyü temsil etmesi açısından önem taşımaktadır. Şadırvan Meydanı 2013 yılında UNESCO tarafından restore edilmiştir.

Gazi Mehmed Paşa Hamamı: Gazi Mehmed Paşa Hamamı şehrin merkezinde, Kukli Bey Camisi ve Emin Paşa Camisi'nin arasında bulunmaktadır. 1563-1574 yılları arasında inşa edilmiştir. Balkanların en büyük hamamları arasında yer almaktadır. 1954 yılında kültürel miras olarak ilan edilmiştir. Günümüzde çeşitli fotoğraf sergileri için ve konserler için kullanılmakta olan bu hamamın restorasyon çalışmaları devam etmektedir.

Prizren Ligi: 300 Arnavut delegenin katılımıyla 1878 yılında Arnavut Birliği Genel Kurulu'nun toplandığı ve Arnavut topraklarının tamamı kurtuluncaya kadar mücadeleye devam edileceği kararının alındığı binadır. Bu kararların orijinal nüshaları hala Birlik içinde korunmaktadır. Prizren Ligi Balkanlarda 5 ayrı ülkede yaşayan Arnavutlar için ortak bir merkez olarak sayılmaktadır.

Prizren Kalesi: Şehrin doğu tarafında tepeye konik şekilde yerleştirilmiş olan kale, şehrin önemli tarihi eserlerinden birisidir. Deniz seviyesinden 500 metre yükseklikte yer alan kale 1.6 hektarlık alanı kapsamaktadır. Şehrin yukarıdan görünümü için güzel bir manzara oluşturmaktadır. 1969 yılında başlatılan Arkeolojik kazılar sonucunda, Ortaçağ sonrası döneme, XI.-XV. yy. ve Osmanlı Dönemine ait eserler ortaya çıkmıştır. 2004-2009-2010 ve 2011 yıllarında yapılan arkeolojik kazılardan ise ilk olarak eski çağ dönemine ait yerleşim kalıntılarına, bronz ve demir dönemine ait yerleşim yerlerine ait kalıntılara rastlanmıştır. Yüzyıllardır çeşitli hükümlerlere ev sahipliği yapan kalenin restorasyon çalışmaları dönem dönem yapılmış, son olarak 2008 yılında birkaç restorasyon ve koruma amaçlı proje başlatılmıştır (Hoxhaj, 2012:34).

1.5. Mağara Turizmi Olanakları

Gerdanlık Mağaraları: Akdere'nin sol tarafında, Jupa bölgesine giderken yüksek kayalıklarda değişik büyüklükte 13 mağara bulunmaktadır. Ulaşımın güç olmasından dolayı az sayıda insan bu mağaraları ziyaret edebilmektedir.

1.6. Rekreasyonel Turizm Olanakları

Platanus Orientalis – Eski Ağaç (Yaşlı Çınar): Dört yüz elli yıllık Maraş ağacı 20.90 m, yuvarlaklığı 3 m, genişliği 3.5 m, çapı 12 m'dir. Vücudu 2 m, yapraklarının uzunluğu 13-14 cm'dir. Bu yerin yüksekliği 417 m'dir. Maraş ağacı XIV-XV. yüzyıllara aittir ve günümüzde halen varlığını sürdürmektedir.

1.7. Spor Turizmi Olanakları

Bölgenin önemli bir bölümü Güney Shar Milli Parkını da içine alan ormanlık araziden oluşmaktadır. Bu potansiyel içinde değerlendirilebilecek kış sporları için uygun dağlar, kamp ve yürüyüş alanları, 2750 m. yüksekliğe ulaşan Shar Dağları ve 16 dağ gölüne ev sahipliği yapmaktadır.

Kayakçılık ve Snowboard: 40 km parkurlar ile kayak merkezleri Brezoviça'dadır. Brezoviça'nın kayak için uygun bir altyapısı vardır. Bu spor için altyapının Shar'da geliştirilmesi öngörülmektedir. Kayak ve snowboard yerleri Prevallac ve Siyah Taş'tır. Ayrıca Shar'ın birkaç yerinde snowboard da yapılabilir (RDA, 2010:12).

Sportif Faaliyetler: Shar Dağları'nın eteklerinde karda yürüyüş, foto safari, kuş gözlemciliği ve tırmanma gibi sportif faaliyetler yapılmaktadır (BKA, 2010:20).

2. PRİZREN BÖLGESİ TURİZMİNİN SWOT ANALİZİ

2.1. Çalışmanın Amacı

Çalışma kültürel turizm açısından oldukça zengin olan Kosova'nın Prizren Bölgesini kapsamaktadır. Çalışmanın amacı, bölge ekonomisine katkı sağlayacak turizm sektörünün potansiyellerini ortaya koyarak, sektörün güçlü ve zayıf yönlerinin tespit edilmesi, bundan doğabilecek fırsatların ve tehditlerin belirlenmesidir. Böylece kurumsal gelişmesini tamamlamaya çalışan Prizren Bölgesinin turizm sektörüne yönelik kalkınma ve büyüme planlarına bu çalışmanın ışık tutması ve yardımcı olması amaçlanmaktadır.

2.2. Çalışmanın Yöntemi ve Kapsamı

Araştırmanın kapsamını Prizren Bölgesindeki halk ve bölge yetkilileri oluşturmaktadır. Prizren Bölgesinde toplamda 96 adet anket yapılmış ve anket yapılacak denekler rastgele seçim yöntemine göre belirlenmiştir. Bunun yanı sıra bölge yetkilileri ile birebir görüşmeler yapılmış ve bölgenin ileri gelen esnaf ve iş adamlarıyla bir araya gelerek beyin fırtınası yöntemiyle konu geniş kapsamlı olarak tartışılmıştır.

Anket yöntemi ile toplanan veriler SPSS paket programında değerlendirilmiştir⁶. Ayrıca turizm alanında çalışan yetkililerle yapılan görüşmeler ile esnaf ve iş adamlarıyla düzenlenen toplantı sonuçları da ayrıca değerlendirilmiştir. Bu iki yöntemden elde edilen veriler doğrultusunda Prizren Bölgesinin turizmüne yönelik SWOT analizi hazırlanmıştır.

2.3. SWOT Analizi

Yukarıda bahsedilen bilgiler doğrultusunda elde edilen SWOT analizi Tablo 1'de gösterilmektedir. Buradaki amaç bölgenin kendi içsel ve çevresel faktörlerinden kaynaklanan olumlu ve olumsuz yönlerin tespit edilmesidir. Böylece bölgesel kalkınma dinamiklerinden birisi olan turizm sektörü için, var olan potansiyellerin daha iyi değerlendirilmesi, verimliliğinin artırılması ve varsa fırsatların saptanarak ileriye dönük avantajların yakalanması hedeflenmektedir. Aynı zamanda sektörün gelişmesini engelleyen zayıf tarafların belirlenerek önlemlerin alınması ve oluşabilecek tehditlerin ortadan kaldırılması amaçlanmaktadır.

Tablo 1 incelendiğinde Prizren turizminin zayıf yönlerinin, güçlü yönlerine nazaran daha fazla olduğu görülmektedir. Buna paralel olarak da sektörde oluşabilecek tehditler fırsatlara göre baskındır. Bölgenin halen yapılanma aşamasında olması bu durumun temel nedenidir.

Sektörün güçlü yanlarına bakıldığında en göze çarpan özelliği bölgenin tarihi mirası, kültürel varlıkları ve doğal tabiat güzelliğinin olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu nedenle bölgenin alternatif turizm için önemli bileşenlere sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca ilk bölümde bahsedildiği gibi bölgedeki nüfusun önemli oranı genç nüfustan oluşmaktadır. Bölgedeki işsizlik oranının %17 seviyelerinde olduğu düşünüldüğünde, emeğe dayalı olan turizm sektörünün gelişmesi durumunda işgücü sıkıntısının çekilmeyeceği görülmektedir. Diğer yandan bölgenin Avrupa ülkelerine yakın olması, ulaşım açısından bölgenin güçlü yanlarından birisi olarak değerlendirilmektedir.

Bölge turizminin zayıf yönleri incelendiğinde bunları tek bir kalem altında toplamak mümkün görünmemektedir. Kamu kurumlarının tam olarak oluşturulmamış ve gelişmemiş olması, yerel yönetimlerin turizm konusundaki tecrübesizliği ve ilgisizliği, buna paralel olarak bölgenin yeteri kadar tanıtımının yapılamamış olması bölgenin zayıf yönlerinin başında gelmektedir. Turizm işletmelerinin ve bu işletmelerde çalışan personelin hem yeterli sayıda hem de yeterli nitelikte olmaması sektörün zayıf yönlerindedir. Bu durum

⁶ Bu çalışma sadece SWOT analizini kapsamı nedeniyle, anket sonuçları hakkında detaylı bir bilgi verilmeyecektir. Çalışmanın ayrıntılı detaylarını görmek için Süleyman Demirel Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Birimi Koordinasyonu 2662-M-10 numaralı münferit projeye bakınız.

sektörde hizmet kalitesini düşürmektedir. Ayrıca bölgede nitelikli, kalifiye personel yetiştirecek, turizm meslek lisesi veya üniversitelerin turizm bölümleri gibi her hangi bir eğitim kurumu da bulunmamaktadır.

Tablo 1: Prizren Bölgesi Turizmi SWOT Analizi

Güçlü Yönleri	Zayıf Yönleri
Alternatif turizme yönelik potansiyelin varlığı Tarih ve kültürel varlıkların zenginliği Doğal güzelliklerin varlığı Osmanlı Döneminden kalan kültürel miras Büyük miktarda ormanlık alanın varlığı İklim-doğal kaynak ve bozulmamış çevre Coğrafi konumu nedeniyle Avrupa ülkelerine yakınlığı Balkan ülkelerinin merkezinde yer alması nedeniyle, balkan gezilerinde konaklanılacak yer açısından uygunluğu Turizme yönlendirebilecek iş gücünün varlığı Türkçenin bölgede yaygın olarak kullanılması Genç nüfusun birkaç dil (İngilizce, Türkçe, Arnavutça, Boşnakça) bilmesi	Yeterli seviyede tanıtımın yapılmamış olması Bölge Turizmini tanıtıcı internet reklamlarının yapılmaması Yerel yönetimlerin turizm konusundaki tecrübesizliği ve ilgisizliği Bağımsızlığını yeni kazanan bir ülke olması nedeniyle kamu kurumlarının tam olarak gelişmemiş olması Yeterli kalitede alt ve üst yapı olanaklarının olmaması Ulaşım sistemi tamir bakım ve onarım istasyonlarının bölgede bulunan turizm türlerine yönelik donatım ve araçları açısından yetersizliği Turizm alanında kalifiye personel yetiştirecek eğitim kurumunun olmaması Turizmde hizmet kalitesinin düşüklüğü Turistik tesis sayısının azlığı
Fırsatları	Tehditleri
Klasik turizm anlayışının yerine doğa tarih ve spor turizmine olan ilginin artması Osmanlı tarihine olan ilginin artması Zengin orman kaynaklarının varlığı Sportif faaliyetlere uygun alanların varlığı Farklı dinlere mensup kişilerin bir arada yaşaması Konaklama fiyatlarının komşu ülkelere nazaran daha uygun olması	Bilişim çağının gereği olan internet ortamının kullanılmaması Bölge halkının ve girişimcilerin turizm sektörü hakkında yeterince bilgiye sahip olmaması ve bu nedenle yatırımlara isteksiz olması Devletin turizm alanında yaptığı teşviklerin eksikliği Turizm işletmelerinde kullanılan malzemelerin çoğunun yurt dışından ithali Bölgenin turistik imajının zayıf olması Siyasi ve ekonomik istikrar ortamının oluşmaması

Dünya turizm hareketinin son dönemlerde kitle turizm hareketinden farklılaşarak yeni alternatifler araması, alternatif turizm potansiyeline sahip ülkeler için önemli bir fırsattır. Prizren bölgesinde bulunan Shar Dağları birçok sportif amaçlı turizm türlerine ev sahipliği yapabilecek potansiyele sahiptir. Ayrıca son dönemlerde Osmanlı Dönemine olan merakın artması, bu bölgelerde de Osmanlı Döneminden kalma eserler olması nedeniyle bölge için fırsat olarak görülmektedir. Prizren bölgesindeki turizm değerlerini detaylı olarak tanıtan, oteller hakkında net bilgi veren internet siteleri bulunmamaktadır. Birçok otelin internet sayfası bulunmamakta ve internet üzerinden işlem yapılamamaktadır. Bu durum da bölgeyi merak eden ve ziyaret etmek isteyenler için olumsuz bir durum oluşturmaktadır.⁷ Ülkede siyasi ve ekonomik düzenin tam anlamıyla oturmamış olması, bölgenin turistik imajının zayıf olması, girişimcilerin turizm sektörü hakkında yeterli bilgiye sahip olmaması ve bu nedenle yatırımlardan uzak durması sektörün diğer tehditleri arasındadır. Bunun yanında sektörde kullanılan girdiler (özellikle tarım ürünleri) ülke içerisinde temin edilebilecekken dışarıdan ithal edilmektedir. Bu durum da ülke ekonomisini olumsuz yönde etkilemektedir.

⁷ Kosova genelinde bilgisayara sahip olma oranı incelendiğinde % 62,56, şehirde 73,94 köylerde %53,92 olduğu görülmektedir. Bölgedeki internet kullanım oranı ise Kosova Geneli %57.04, şehirlerde % 69.76, köylerde ise % 47.38'dir (http://esk.rks-gov.net/rekos2011/repository/flipbook/2/living-condition_ENG/#/16)

Tablo 2. Prizren Bölgesinin Turizm Açısından Avantajları ve Dezavantajları

		Frekans	%
Avantajları	Zengin tarihi ve kültürel değerlere sahip olması	90	95.8
	Bölgeye ulaşımın kolay olması	89	94.6
Dezavantajları	Bölgedeki turizm yatırımlarının az olması	80	85.1
	Turistik tesis sayısının azlığı	83	88.3
	Bölgenin yeterince tanınmıyor olması	81	86.2

Tablo 2, katılımcıların Prizren Bölgesinde avantaj ve dezavantaj olarak gördükleri faktörleri toplu halde göstermektedir. Bölgenin zengin tarihi ve kültürel değerlere sahip olması ve bölgeye ulaşımın kolay olması, bölgenin avantajları olarak görülmektedir. Katılımcıların %90'ından fazlası bu maddeleri bölgenin avantajları olarak görmektedir. Bölgedeki turizm yatırımlarının az olması, turistik tesis sayısının azlığı ve bölgenin yeterince tanınmıyor olması ise bölgenin dezavantajları içerisinde yer almaktadır. Bu faktörler, katılımcıların en az %85'i tarafından bölgenin dezavantajlı yönleri olarak kabul edilmektedir.

3.SONUÇ

Prizren başta olmak üzere bölge, tarihi ve kültürel miras olarak ve folklorik özellikleri sebebiyle sürdürülebilir turizm için önemli bir merkez olma potansiyeli taşımaktadır. Günümüz turizm anlayışında da bu durum giderek önem kazanmaktadır. Yapılan çalışmalar neticesinde bölgenin alternatif turizm kaynaklarının var olduğu, ama bu potansiyelin yeterince değerlendirilmediği görülmektedir. Dolayısıyla gerekli önlemlerin ve tedbirlerin alınması durumunda bölgenin turizm açısından gelişme sağlayabileceğini söylemek mümkündür. Bu önlemler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Turizm alanında öncelikle kamu kurumları ve halk (özellikle iş adamları ve sermaye sahipleri) bilinçlendirilmeli ve bu alanda yatırım yapılması teşvik edilmelidir.
- Turizm Müdürlüğü diğer birimlerin alt dalı olmaktan çıkarılmalı, sadece turizm sektörüne odaklanmış bir kurum oluşturulmalıdır. Ayrıca bu kurumun idaresine sektörden anlayan bu alanda eğitim almış kişilerin getirilmesi gerekmektedir.
- Siyasal ve sosyal kurumsal alt yapı oluşumlarının hala devam ettiği bölgede turizm sektörü için de kaynak tahsisi yapılmalıdır.
- Alt yapı ve üst yapının geliştirilmesi gerekmektedir.
- Sektörü tanıtacak, destekleyecek ve besleyecek hiçbir eğitim kurumu bulunmamaktadır. Dolayısıyla turizm işletmelerinde çalışanlar ya farklı branşlardan mezun olmuş ya da okumamış niteliksiz işgücünden oluşmaktadır. Bu nedenle konaklama, ağırlama, servis gibi hizmetler turistleri memnun etmemektedir. Bu sebepten dolayı turizm sektörü için nitelikli personel yetiştirebilecek turizm meslek lisesi, turizm meslek yüksekokulu gibi eğitim kurumlarının kurularak sektördeki boşluğun doldurulması gerekmektedir.
- Dışarıdan alınan ithal girdilerin öncelikle ülke içi kaynaklardan temininin sağlanması gerekmektedir.
- Bölgede AB'nin desteklediği turizm projelerinin sayısı arttırılmalı, AB'nin kaynaklarının turizm kanalıyla bölgeye girmesi sağlanmalıdır.

- Tüketicilerin internet ortamını yoğun olarak kullanmaları nedeniyle Kamu Kurumlarının ve otellerin internet sayfaları etkin hale getirilmelidir.
- Bölge tanıtımının yapılarak bölgenin turistik imajının oluşturulması gerekmektedir.
- Shar Dağlarında var olan potansiyelin harekete geçirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar Shar Dağlarında kayak pistleri olsa da mevcut potansiyelin kullanılabilirliği ile karşılaştırıldığında yatırımların çok yetersiz olduğu ve bu bölgenin çok daha fazla pist ve tesisi kaldırabilecek yapıda olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca bu dağlardaki bol oksijen ve temiz hava yaz ayları için yürüyüş, tırmanma, kamp ve karavan turizmi gibi sportif amaçlı aktiviteler için de uygun bir kullanım alanı sunmaktadır.
- Turizm emeğe dayalı bir sektör olması nedeniyle işsizliğin yüksek olduğu bölgelerde işsizlik oranlarını düşürmek için bir fırsat olarak görülmektedir. Sadece nitelikli değil niteliksiz işgücünü de istihdam edebilen bu sektör işsizliği azaltmada önemli rol oynamaktadır. Bu doğrultuda sektörde yeni yatırımlar yaparak, işsizliğin bu yöne kaydırılması gerekmektedir. Çünkü Prizren bölgesi üretimde kullandığı mal ve ürünlerin birçoğunu ithal etmektedir. Fakat turizm sektörü başka ülkelere bağımlı olmayan yerel bir potansiyele sahiptir. Ayrıca Uluslararası Çalışma Örgütü'nün verilerine göre turizm sektöründe yapılan bir iş, sektörle alakalı diğer alanlarda ortalama olarak 1,5 ek iş oluşturmaktadır.
- Bölgedeki birçok kültürel değer şehrin merkezinde yer almaktadır. Şehir ile iç içe olan bu tarihi yapılar aktif yaşam içerisinde sıradanlaşmışlardır. Çevre düzenlenmesine dikkat edilerek bu değerlerin binalar arasında kaybolup gitmeleri engellenmelidir.
- Tam merkezde bulunan ve üç dini temsil eden dini yapılara dikkat çekilmeli, günümüzde hala farklı dinlere mensup kişilerin kardeşçe ve özgürce yaşadığı ortam olarak bu yöne vurgu yapılmalıdır.
- Şehrin tepe noktasında bulunan ve seyir terası için de uygun bir yer olan kale, daha aktif hale getirilmelidir. Buna yönelik olarak ışıklandırma, yön tabelaları koyma, çevre temizliği ve düzenlenmesinin yapılması, belirli noktalara çöp kovalarının yerleştirilmesi ve kalenin içindeki bölmeleri anlatan tanıtım levhalarının yerleştirilmesi gerekmektedir.

5.KAYNAKÇA

1. BKA, (2010), Bölgesel Kalkınma Ajansı, “**Bölgesel Gelişme Stratejisi, Ekonomik Güney Bölgesi İçin 2010-2013**”.
2. EUred, (2012), **A Monograph Of The Southern Region of Kosova, an EU Funded Project Managed by The European Union Office in Kosova**, Implemented By: Arbeiter-Samariter-Bund.
HOXHAI Vessel, (2012), **Prizren Arkeoloji Rehberi**, Prizren Belediyesi Turizm ve Ekonomik Kalkınma Müdürlüğü, 2012.
3. Kosova Ticaret Odası, <http://www.kt-to.org/>(Erişim Tarihi 20.05.2013).
MTI, (2010), Ministry of Tradeand Industry, Department of Tourism, **Tourism Strategy Kosovo 2011 - 2020 A road MapFor a Key Sector of Kosovo's Economy Tourism**,
4. Prizren 360, <http://prizren360.com/tr/what-to-visit/rekreasyon> (Erişim Tarihi: 05.04.2013)
Prizren Belediyesi, (2011), **Prizren Katalogu**, Prizren Belediyesi Yayınları.
5. RDA Regional Development Agency South (2013), **Kosova Bölgesel Gelişme Stratejisi: Güney Bölgesi**, Kosova'daki Avrupa Birliği Bürosu tarafından yönetilen AB kaynaklı proje.

6. RDA, (2010), Regional Development Agency South, Bölgesel Kalkınma Ajansı, **“Bölgesel Gelişme Stratejisi, Ekonomik Güney Bölgesi İçin 2010-2013”**.
7. RDA Regional Development Agency South, **Invest In Southern Region of Kosovo, Implemented by: Regional Development Agency South.**
8. Yıldız, Z. (2013), "Göller Bölgesi-Prizren (Kosova) Bölgesi İçin Bölgesel Dengesizlikleri Gidermede Alternatif Turizm Potansiyelinin Araştırılması, Karşılaştırılması, Modellendirilmesi", **Süleyman Demirel Üniversitesi, Bilimsel Araştırmalar Koordinasyon Birimi, 2662-M-10 Numaralı Münferit Proje.**
<http://www.baktabul.net/dunyadaki-guzellikler/181101-prizren-kosova-hakkinda-tarihi-resimleri-turizmi-hakkinda.html> (Erişim Tarihi 20.05.2013).
9. http://esk.rks-gov.net/rekos2011/repository/flipbook/2/living-condition_ENG/#/16 (Erişim Tarihi, 18.06.2013)